

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-3\(113\)-29-33](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2024-3(113)-29-33)
УДК 373.3/5.016:75.058.031.2(477.73)

Валентина Миколаївна Наготнюк,

народний майстер Національної спілки майстрів народного мистецтва України, керівник гуртка декоративного розпису «Українські візерунки» Гостомельського центру творчості дітей та юнацтва Гостомельської селищної ради Бучанського району Київської області, сел. Гостомель, Україна, valentinanagotnuk@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0007-5115-3268>

НАВЧАННЯ УЧНІВ ОЗДОБЛЕННЯ ПРЕДМЕТІВ ПОБУТУ ТАВРІЙСЬКИМ РОЗПИСОМ НА ЗАНЯТТЯХ У ГУРТКАХ

У статті розкрито особливості декоративного таврійського розпису як візитівки південного краю України, характерні для даного розпису символи, кольори та їх значення. Наведено історичні відомості про відкриття цього розпису, його дослідження і популяризацію на всеукраїнському і міжнародному рівнях. Висвітлено рекомендації авторки статті щодо опанування технікою таврійського розпису вихованцями гуртків закладів загальної середньої і позашкільної освіти, а також технологічний супровід розпису декоративної дерев'яної шкатулки.

Ключові слова: таврійський розпис, елементи таврійського розпису, гуртки, предмети побуту, заклади загальної середньої освіти, заклади позашкільної освіти, вихованці.

Традиції художньо-декоративного оздоблення мають дуже давню історію, адже впродовж тисячоліть люди старанно й віртуозно прикрашали себе, своє житло, громадські та культові споруди. Особливу увагу приділяли орнаменту, магічна циклічність якого не тільки дарувала естетичну насолоду, а й виконувала оберегову функцію. Орнамент широко використовували для оздоблення жіночих і чоловічих прикрас, одягу та тканин, виробів для домашнього інтер'єру та побутового вжитку, іграшок, зброї та військової амуніції.

Таврійський розпис існував здавна на південних теренах української зем-

лі. Про таврійський розпис як етнічне надбання Миколаївщини широка громадськість дізналася у 50-х роках ХХ століття. У ньому відобразилися неповторні природні й культурні особливості півдня України.

Сьогодні особливо важливо вивчати унікальні культурні пам'ятки нашого народу, ознайомлювати з ними учнів, прищеплювати гордість за надбання своєї країни і її людей. Тому вивчення таврійського розпису допоможе учням скласти уявлення про цей регіон, його унікальні традиції, звичаї та естетичні вподобання місцевого населення, культурні особливості, які передавалися з покоління в покоління, збагачуючись

новими елементами та зберігаючи при цьому традиційний характер.

Більші можливості дізнатися про таврійський розпис мають учні на базі закладів позашкільної освіти: на гурткових заняттях їх ознайомлюють з історією, тематикою, символікою, кольоровою гамою, головними елементами та особливостями композиції. Учні привчаються працювати з обладнанням для створення цього розпису, вивчають техніку від керівника гуртка чи майстрині. Після опанування секретів учні створюють власні вироби: малюнки, листівки, поробки чи ін., оздоблені таврійським розписом, та отримують задоволення й радість від результату своєї творчості й можливості долучитися до унікального мистецтва.

Насамперед керівники гуртків і вчителі мистецтва ознайомлюють вихованців і заохочують до споглядання й аналізу творів майстринь таврійського розпису (Любов Паранюк та ін.), а також обговорюють цікаву інформацію про історію і розвиток цього мистецтва. У нагоді стануть публікації тележурналістики, письменниці і художниці, членкині Національної спілки журналістів України та Національної спілки майстрів народного мистецтва України, дослідниці етносу Євгенії Бондаренко [1; 2]; досвід популяризації цього розпису лекторки Миколаївського обласного художнього музею ім. В. В. Верещагіна Любави Записочної; уже висвітлені надбання народних майстрів [6; 10]; практичний досвід у цьому напрямі [7; 8]. Слід зазначити ґрунтовність дослідницьких пошуків авторів, які аналізують і розкривають для вчителів образотворчого мистецтва особливості орнаментальної композиції таврійського розпису, його закони і засоби, значення обраної кольорової гами для втілення образу, специфічні риси сюжетної композиції та демонструють їх візуальними прикладами [7].

Мета статті – ознайомити вчителів мистецтва закладів загальної середньої освіти та керівників гуртків закладів позашкільної освіти з історією виникнення та особливостями таврійського розпису як осередку декоративно-ужиткового мистецтва України, висвітлити власний досвід навчання елементів цього розпису учнів.

Відкриття таврійського розпису. Південь України – край безмежних степів, тож організовувати свою життєдіяльність, провадити сільське господарство та інші сфери допомагали повноводні річки, лимани, Чорне море. Особливості природи цього регіону, умов життя людей і їхня діяльність знаходили відображення у мистецькій народній творчості, зокрема в таврійському розписі, що є родзинкою даного регіону.

Відкриттям таврійського розпису для України та світу завдячуємо миколаївській тележурналістці, письменниці та художниці, членкині Національної спілки журналістів України та Національної спілки майстрів народного мистецтва України, дослідниці етносу Євгенії Бондаренко, закоханої в Кінбурнський край. Результати власних етнографічних експедицій вона відобразила у своїх працях. Так, дослідження етнотрадицій Північного Причорномор'я узагальнені в двох збірках новел «Стежки до Лиману» [1]. Обходячи Кінбурнську косу, Євгенія Петрівна слухала селянок, мазальниць, рибалок, довгі теревені бабусь і дідусів, розпитувала школярів і вчителів, маячників і лісників про історію й традиції цього краю. Пані Євгенія збирала пісні, історії, що увібрали традиції місцевих жителів. А ще – вона вивчала тонкощі таврійського розпису від мазальниць з Кінбурну Марії Книги, яка розповіла їй показала дослідниці ті техніки розпису, якими володіла сама (Примітка: мазальницями називали жінок, які розписували хати).

Елементи таврійського розпису наносили на хати (він спочатку був сформований як засіб декору екстер'єру житлових будинків), однак вони зустрічаються і у вишивці, оздоблені посуду. Отже, це був місцевий самобутній розпис Миколаївщини.

Символіка таврійського розпису. Символіка води. Сакральні елементи таврійського розпису, що пов'язані з водою, застосовувалися з надією привернути увагу божества, щоб послало дощ для гарного врожаю (іл. 1).

У жителів приморських поселень є цікава легенда про блакитного журавлика – вісника дощу. У природі журавлі мають сірий колір, а легендарний блакитний птах, пролітаючи, в золотому ві-

Іл. 1. Елементи таврійського розпису

дерці приносить дощ. Тому на хатах малювали блакитних журавлів, щоб вони кликали ті вітри, які приносять вологу, а не суховії. Полюбляли зображувати легкокрилих ластівок та сині морські хвилі, човни з вітрилами та матулу – таврійську рибальську сіть, яку закидають у море, сподіваючись на удачу та прихильність долі. Отже, основні кольори таврійського розпису – різні відтінки синього [8, с. 25–27].

Загалом слід відзначити, що до води, вологи на південних українських теренах ставлення благоговійне – як до дива і великої цінності. Адже тут досталь солоної морської води і зовсім небагато води прісної, що дає життя всьому живому – деревам, квітам, родині на обійстях. Можна сказати, що ставлення до води в Причорноморських краях особливе. Люди чекають дощ, закликають його! Тож образи таврійського розпису пов'язані перш за все з морем та морською фауною [8, с. 2].

Пригадаймо, що здавна розпис в першу чергу мав сакральне оберегове значення, а саме – захисне, а вже потім актуалізувалася його декоративна функція. На будинках – в образах та символах – автори кодували щасливу долю їх власникам, розповідали про мрії, наповнювали оберегами. Часто над дверима та обабіч вікон зображували пару білих лебедів, що закривають своїми крилами оселю та родину від лиха. Робота рибалок в приморських селах часто залежала від погодних умов, саме тому елементи розпису були призначені для того, щоб прикликати гарну погоду і лагідний вітер, а сильний шторм відштовхнути. Навіть сьогодні інколи на хатах приморських та прилиманських сіл зустрічаються зображення голубів, чайок та лебедів, як правило, поєднані зі стилізованими солярними знаками [11, с. 1].

Таврійський розпис містить і знакову берегову символіку. Маяки та інші прості навігаційні прилади також знайшли тут відображення – вони є символами дороговказу, провідної зірки, запорукою впевненої і успішної мандрівки та повернення додому.

Існує легенда, що жінка в шторм вибігла на берег моря, тримаючи в руках палаючу гілку, щоб показати шлях своєму чоловікові. За свідченнями Євгенії Бондаренко, ще в 1970-х роках на хатах Причорномор'я часто можна було побачити постать жінки (Берегині Маяківни) з червоною квіткою або ж жовтогарячим птахом у піднятих руках. Унікальною є й Червона Берегиня, графема якої пов'язана з архітектурою та кольором Кисляківського маяка, що між селами Галицинівка і Лимани. Прототипом образу Берегині зі Світлом є козацькі сигнальні вежі з вогнищами, які стояли вздовж узбережжя Чорного моря і лиманів ще з XVI століття [1, с. 31–32].

Особливе місце в Таврійському розписі посідає рослинна тематика. У прилиманській місцевості дуже розповсюджене невибагливе дерево акація. У голодні роки акація була південним Деревом життя завдяки своїм їстівним квітам. Часто зустрічається елемент «таврійки» – дрібне листячко та білі грона квіточок. Також часто в орнаменті таврійського розпису малювали виноградну лозу, виноградне листя, грона – символ добробуту. Для цих елементів використовували блакитну фарбу. А от для улюблених багатьма соняхів без жовтої фарби не обійтися. Квіти соняха символізують сонце, світло, тепло і добро. Частий елемент у таврійському розписі – роза вітрів, восьмипроменева зірочка або квітка з вісьмома пелюстками. Це стародавній символ від давніх богів, поєднання двох хрестів – прямого (чоловіче начало) та косого (жіноче начало). Цей символ нагадує Сонце – вогняний птах, що летить по небу з розправленими крилами і дуже схожий на хрест. Такий орнамент часто ще називають зірка алатир (на картах малюють напрямки північ, південь, захід, схід). Розповсюджений він на керамічних, дерев'яних виробах.

Композиційні особливості таврійського розпису ґрунтовно описані у статті Наталі Степанюк [7], що допоможе вчителям мистецтва привернути до них увагу учнів і використовувати у розписі.

Майстрині таврійського розпису. У приморських, прилиманських, прирічкових поселеннях розписували будинки «таврійкою» дружини рибалок. У селах на півдні України виокремилися майстрині, які доводили до ладу оселі людей: мазали їх вапном та прикрашали настінними розписами. Звідси і їхня назва – мазальниці.

Берегиню таврійського розпису вважають Любов Паранюк, яка активно його популяризує, пише книги [6] та проводить майстер-класи. Любов Паранюк – художниця та викладачка Куцурубської школи мистецтв. На жаль, з початком повномасштабного вторгнення ворога в Україну в лютому 2022 р. Куцурубська школа мистецтва припинила свою діяльність, оскільки територія Куцурубської громади зазнає частих обстрілів з окупованої ворогом Кінбурнської коси. Художниця Любов Паранюк вимушена була залишити свою малу батьківщину і виїхати в безпечніше місце, однак вона не припинила свою діяльність. Любов Мирославівна зазначає, що головною перспективою збереження таврійки є використання орнаментів на сувенірній продукції, яку можна привезти з Миколаївщини як цікавий презент. Художниця зараз не лише вивчає таврійський розпис, а й модернізує його, додаючи авторські елементи [10, с. 35, 62].

Кольори таврійського розпису та специфіка його виконання.

Оскільки в основі таврійського розпису лежать краплина (краплина насаперед прісної води) і морська хвиля, то й кольори води і неба над нею – це якраз блакитний та синій.

Цікаве походження й основного кольору тла, так званого «сивого туману»: у вапно для побілки хати мазальниці додавали трошки синьки, – такий колір врівноважував пекуче, яскраве сонце півдня і є приємнішим для очей, тоді як блискучий білий колір засліплює. А вже на тлі «сивого туману» розписували стіни білими, блакитними, синіми, жовтими, бузковими мереживами.

Іл. 2. Любов Паранюк. Таврійський розпис

Таврійський розпис унікальний тим, що водночас може накладатися на основний сюжет картини і доповнювати його, як ми бачимо на картині Любові Паранюк (іл. 2). Візерунок з таврійським розписом ніби хочеться «витягнути» з даної картини, його можна сприймати як самостійний малюнок.

Матеріали для таврійського розпису. На час створення і розвитку цього розпису жителям півдня України були доступними такі матеріали: вапно, крейда, сажа, різні види глини. Основні кольори: біле вапно, білило, синій, холодний та синій теплий, жовтий використовували обережно.

Обладнання було примітивне: звичайні пензлі для хатніх і ремонтних робіт або саморобні «віхтики» (жмути тканини чи солом, трав), якими мазали хати. Дрібні елементи виконували пальцями та долонями або ж додатковими підручними засобами (пензлі з котячої шерсті, пір'ячка).

Фарби для малювання майстрині виготовляли самі. На півдні сік рослин використовували рідко, більше користувалися синьою, мідним купоросом та жовтою глиною. Жовту землю (глину) для розписів змішували з молоком. Вапно давало міцність фарбі, але щоб зміцнити його ще більше, додавали яєчний жовток та білок. Для експерименту могли використовувати ще чер-

воний колір, – але не яскравий, кораловий, адже кольори півдня – це вигорілі на сонці кольори стиглої пшениці.

Ознайомлення та вивчення таврійського розпису з вихованцями. Як і дослідники цього розпису, ми вважаємо важливим збереження цього мистецтва, адже воно засвідчує культурну самобутність нашого народу.

У XX столітті таврійський розпис зазнав деякого занепаду через урбанізацію та індустріалізацію суспільства, проте інтерес до нього не зник. Завдяки зусиллям ентузіастів, етнографів і художників, таврійський розпис був відроджений. Сучасні майстри продовжують використовувати традиційні мотиви та техніки, але також вводять нові елементи, адаптуючи таврійський розпис до сучасних потреб. Вони також працюють здебільшого магазинними фарбами, а не виготовленими власноруч.

Поступово таврійський розпис набув популярності не лише серед художників, а й серед ремісників, які стали використовувати його для прикрашання кераміки, текстилю, меблів та інших предметів побуту. Це справжній скарб української культури, який варто досліджувати і цінувати, представляти на міжнародному рівні. Так, лекторка Миколаївського обласного художнього музею ім. В. В. Верещагіна Любава Запісочна, готуючись до Етнофесту–22 у Грузії, розписала хату за давніми традиційними технологіями таврійського розпису.

Від початку повномасштабного вторгнення ворога в Україну в лютому 2022 р. мала батьківщина таврійського розпису – Кінбурнська коса перебуває в окупації. І поява мистецьких об'єктів з елементами «таврійки» на асфальті зі слідами від вибухів ворожих касетних снарядів – справжній меседж підтримки мешканців Кінбурну: ми пам'ятаємо, ми з вами, ми єдині, як ніколи! Зараз спроба ворога знищити нашу національну ідентичність не викликає сумнівів.

Як зазначають науковці, «питання відображення ідентичності набувають великої актуальності у сфері об'єднання мистецтва після набуття державами незалежності, що обумов-

лено бажанням визначити своє місце в загальному світовому культурному просторі, продемонструвати найбільш виразні риси національної культури. Культурна спадщина – це той скарб, що увібрав у себе найбільш яскраві маркери ідентичності нації. Тому до неї звертаються митці, визначаючи напрям розвитку культурних традицій своєю творчістю» [3, с. 123].

Саме в цих складних для України і українців умовах популяризація унікального таврійського розпису має стати справжнім якорем нашої культури півдня, адже саме зараз таврійський розпис відкрився по-особливому і набув особливого символізму нескорених українців. Так, 02.09.2024 р. відкрилася виставка в Галереї мистецтв Чорноморського національного університету імені Петра Могили, на якій представлено 70 оригінальних робіт (панно, кераміка, картини, вишиванки з таврійським розписом) 22 майстринь. За словами художниці, мисткині, авторки посібника «Таврійський розпис» Любові Паранюк, мета виставки – показати творчість людей, які надихаються цим розписом, що під час війни набув особливого значення як символ Великої Води – нескінченності життя та його безперервного відновлення (<https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3843775-vistavku-tavrijskij-rozpis-zitta-popri-vijnu-vidkrili-u-mikolaevi.html>).

В обласному народному творчому об'єднанні «Прибужжя» (<https://ocnt.com.ua/category/dpm/>) 2024 рік визнаний роком таврійського розпису. І надзвичайно символічним є те, що в Миколаєві, на слідах від вибухів касетних снарядів на асфальті, з'являються малюнки з елементами таврійського розпису. Це символи незламності миколаївців, які цінують своє коріння і культуру, – навіть попри намагання ворога їх знищити.

Значну роль у збереженні, розвитку та популяризації цього унікального виду народного мистецтва, як ми бачимо, відіграють майстрині таврійського розпису (вище зазначили ім'я відомої майстрині Любові Паранюк) – їхня робота спрямована на збереження традицій, передавання їх наступним поколінням і адаптацію до сучасних умов. Багато з

таких майстринь працюють з дітьми й учнями в різних закладах освіти.

Як народна майстриня (членкиня Національної спілки майстрів народного мистецтва України) я маю **власний досвід навчання таврійського розпису дітей**, керую гуртком декоративного розпису «Українські візерунки» Гостомельського центру творчості дітей та юнацтва Гостомельської селищної ради Бучанського району Київської області, навчаю вихованців другого і третього років навчання (діти 10–15 років).

Складовою програми роботи з вихованцями в гуртку є оздоблення виробів декоративно-ужиткового мистецтва таврійським розписом. Спочатку вихованці ознайомлюються з творчістю майстрів. Попередньо вивчають елементи розпису та їх символічне значення. Так, слід розповісти дітям: у візерунках, що відтворюють красу всесвіту та рідної землі півдня України, переважає морська, рослинна та тваринна тематика. Самі ж елементи нагадують про море, лиман, тумани і небо – синє, рожеве, бузкове, золоте. Так з'явилися «хмаринки», «краплинки», «дошки», «чаєчки», «хвилі», «лебеді», «човники», «ластівки», «ромашки». На білому та блідо-блакитному фоні – кольорі «сивого туману», яким щорічно на Великдень господині білили хатинки, весело пливуть білі та сині хмарки, що дарують розпеченій від жару південній землі довгоочікуваний дощик, сяють зірочки й краплинки, рясніють зернятка та пелюстки акації, розквітають волошки та ромашки, наливаються соком грона винограду.

Опанування дітьми основних елементів таврійського розпису дає змогу створити й оздобити листівки, закладки, панно, а також предмети побуту – кухонні дощечки, тарелі тощо. Це приваблює вихованців, оскільки вони можуть використовувати ці предмети повсякчас.

Розглянемо **особливості виконання таврійського розпису на різних поверхнях**.

Для виконання таврійського розпису на папері використовують цупкий папір (ватман). Щоб приготувати фарбу, на палітру мастихіном викладаємо невелику кількість гуаші, додаємо клей

ПВА в пропорціях 2:1, розмішуємо все мастихіном і, розбавляючи водою, доводимо до густоти сметани.

Для отримання потрібного тону фону можна самостійно заґрунтувати папір. Проте малювати мокрою фарбою по зафарбованому тлу недоцільно, бо фарба, покладена зверху, може розмити фарбу тла, від чого вона втратить чистоту, а мазок – форму. Щоб запобігти цьому, майстри розводять крохмаль і додають туди фарбу або розчин потрібного кольору та консистенції. Підготовлену таким чином фарбу накладають широкою щіточкою по всьому аркушу спочатку згори вниз, а потім упоперек. Такий кольоровий ґрунт добре вбирає вологу покладеної зверху фарби малярного й убезпечує від розпливання та змішування з фарбою тла. Крім того, можна скористатися водоемульсійною фарбою, додавши до неї гуаші, темпері або порошкової фарби відповідного кольору. За технікою виконання таврійку можна віднести до пензликового розпису. Великі площини заливаються, а контури та дрібні елементи прописують пензликом.

Особливості виконання таврійського розпису по дереву. Дерев'яну поверхню шліфують, потім проклеюють – ґрунтують (клей ПВА і вода в пропорціях 1:1), дають висохнути, знову шліфують і повторюють цю процедуру ще 2 рази. Якщо за вашим задумом виріб має бути пофарбований у певний колір, то на підготовлену таким чином поверхню можна наносити фарбу 1–2 рази. Після підсихання фарби можемо переходити до розмітки простим олівцем задуманої композиції. Перш ніж малювати символи, наприклад, квіти, у деяких місцях накладають білилом плями різної величини, а вже поверх них малюють листочки, пелюсточки, ягідки та інші деталі. Після висихання фарби, готовий дерев'яний виріб покривають лаком.

Представимо і опишемо покроковий **супровід виконання гуртківцями 10–15 років таврійського розпису на поверхні кришки дерев'яної скриньки**.

Крок 1. Дерев'яну скриньку потрібно відшліфувати, проґрунтувати та нанести блакитний фон акриловою фарбою. Переносимо ескіз на виріб (*див. с. 2 обкладинки. Крок 1*).

Крок 2. Промальовуємо темно-блакотною фарбою по наміченому ескізу елементи таврійського розпису. Малюємо «руки Берегині», листочки та травинки мазковою технікою (див. с. 2 обкладинки. Крок 2).

Крок 3. Волошковим кольором малюємо елементи «краплинки». А кольором індиго мазками додаємо багатшаровості малюнку (див. с. 2 обкладинки. Крок 3).

Крок 4. Білим кольором робимо «оживку» малюнку. Додаємо мазки елементу до «рози вітрів». Також малюємо «краплинки» та «травинки» (див. с. 2 обкладинки. Крок 3).

Крок 5. Накладаємо жовтим кольором «краплинки» в центрі елемента «роза вітрів». Та вибірково додаємо білі «краплинки», але меншого розміру (див. с. 2 обкладинки. Крок 5).

Крок 6. Останнім етапом є нанесення «крапок» по малюнку кольором індиго. За бажанням покриваємо скриньку акриловим лаком (див. с. 2 обкладинки. Крок 6).

Висновки. Таврійський розпис є унікальним, розповідає про самобутній край – південь України, красу південної землі, традиції і культуру. Долучення учнів до цього розпису є необхідним для усвідомлення ними цінностей свого краю і всієї України з осередками декоративно-ужиткового мистецтва. З цих позицій вважаємо необхідним і актуальним ознайомлювати дітей з цим народним мистецтвом, його майстрами, особливостями, вчити вирізняти з поміж інших розписів (самчиківський, петриківський та ін.), долучати учнів до створення власних виробів з використанням елементів таврійського розпису на базі гуртків закладів загальної середньої і позашкільної освіти.

Особливого значення набуває така робота з вихованнями у воєнний період, адже в темряві окупації важливо бачити цінності й смисли, які підтримують український народ у складний час. Таврійський розпис є нашою культурною цінністю, дарує людям надію на те, що Україна переможе, і на Кінбурнській косі та на всій українській землі знову запанує мир.

Перспективу подальших досліджень складає розробка програми і методичних рекомендацій щодо супровод-

ження учнів різного віку в опануванні таврійського розпису на базі гуртків закладів загальної середньої і позашкільної освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Бондаренко Є. П. Стежки до Лиману : новели / за ред. О. В. Топчія. Миколаїв : ВАРТ, 2010. Ч. 2. 64 с.
2. Бондаренко Є. П. Степові скарби. Деякі аспекти народного образотворчого мистецтва Півдня України. *Народне мистецтво*. 2004. № 1–2. С. 48–49.
3. Дяченко А. В., Сав'юк Ю. Д. Національна ідентичність у сучасному образотворчому мистецтві. *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір : матеріали VII Всеукр. наук. конф. молод. вч., асп. та магістрант. / М-во культ. та інформ. політики України ; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец.; Наук. тов. студ., асп., доктор. і молод. вч. (Київ, 02 листопада 2023 р.)*. Київ : НАКККиМ, 2023. 239 с. URL: https://nakkkim.edu.ua/images/Instytutu/Akademiia/Vydannia/konferentsii/Tezy_02_11_2023_2.pdf
4. Івашко О. Повернення Таврійського розпису. *Голос України*. 2021. URL: <http://www.golos.com.ua/article/344486>
5. Івашко О. Таврійський розпис: повернення із забуття. *Урядовий кур'єр*. 2020. № 193. С. 5–9.
6. Паранюк Л., Божкова Г. Таврійський розпис. Миколаїв, 2021. 77 с.
7. Степанюк Н. Орнаментальна композиція в таврійському розписі. *Вересень. Науково-методичний інформаційно-освітній журнал*. Том 4 № 95. 2022. С. 168–181. DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.4.2022.14>
8. Степанюк Н. К. Таврійські візерунки. *Мистецтво та освіта*. 2020. №1(95). С. 40–45. DOI: <https://doi.org/10.32405/2308-8885-2020-1-40-45>
9. Таврійський розпис: диво Причорномор'я. *Миколаївський обласний центр народної творчості*. 2019. URL: <https://ocnt.com.ua/tavrijskij-rozpis-divo-prichornomorja/>
10. Таврійський розпис : навчально-методичний посібник / упор.: Л. Паранюк, Р. Сікаленко ; відп. за вип. Н. Пряженко. Миколаїв : ТОВ Типографія 24, 2022. 78 с.
11. Чернишова О. Таврійський розпис: візитівка та скарб Миколаївщини. *Південна правда*. 12.03.2024. URL: <http://www.up.mk.ua/uk/articles/129865>

References

1. Topchii, O. V. (Ed.), Bondarenko, Ye. P. (2010). *Stezhky do Lymanu: novely* [Paths to Liman: Short stories]. Vol. 2. Mykolaiv: VART.
2. Bondarenko, Ye. P. (2004). *Stepovi skarby. Deaki aspekty narodnoho obrazotvorchoho mystetstva Pivdnia Ukrainy* [Steppe treasures. Some aspects of the folk art of Southern Ukraine]. *Narodne Mystetstvo*, 1–2, 48–49.
3. Diachenko, A. V., & Saviuk, Yu. D. (2023). *Natsionalna identychnist u suchasnomu obrazotvorchoму mystetstvi* [National identity in modern fine art]. *Kultura i mystetstvo: suchasnyi naukovyi vymir: VII Conference Proceedings* (Kyiv, November 2, 2023). Kyiv: NAKKKiM. Retrieved from https://nakkkim.edu.ua/images/Instytutu/Akademiia/Vydannia/konferentsii/Tezy_02_11_2023_2.pdf
4. Ivashko, O. (2021). *Povernennia Tavriiskoho rozpysu* [Return of the Tavrian painting]. *Holos*

Ukrainy. Retrieved from <http://www.golos.com.ua/article/344486>

5. Ivashko, O. (2020). *Tavriiskiy rozpys: povernennia iz zabuttia* [Tavrian painting: Return from oblivion]. *Uriadoviy Kurier*, 193, 5–9.

6. Paraniuk, L., & Bozhkova, H. (2021). *Tavriiskiy rozpys* [Tavrian painting]. Mykolaiv.

7. Stepaniuk, N. (2022). *Ornamentalna kompozycja v tavriiskomu rozpysi* [Ornamental composition in the Taurian painting]. *Veresen. Naukovo-metodychnyi informatsiino-osvitnii zhurnal*, 4(95), 168–181. <https://doi.org/10.54662/veresen.4.2022.14>

8. Stepaniuk, N. K. (2020). *Tavriiski vizerunki* [Tavrian patterns]. *Mystetstvo ta Osvita* [Art and Education], 1(95), 40–45. Retrieved from <https://doi.org/10.32405/2308-8885-2020-1-40-45>

9. Mykolaiv Regional Center of Folk Art. (2019). *Tavriiskiy rozpys: dyvo Prychornomorja*. Retrieved from <https://ocnt.com.ua/tavrijskij-rozpis-divo-prichornomorja/>

10. Paraniuk, L., & Sikalenko, R. (Eds.). (2022). *Tavriiskiy rozpys* [Tavrian painting]. Mykolaiv: TOV Typohrafiia 24.

11. Chernyshova, O. (2024, March 12). *Tavriiskiy rozpys: vizytivka ta skarb Mykolaivshchyny* [Tavrian painting: Business card and treasure of the Mykolaiv region]. *Pivdenna pravda*. Retrieved from <http://www.up.mk.ua/uk/articles/129865>

Valentyna Mykolaivna Nagotniuk, Folk Master of the National Union of Masters of Folk Art of Ukraine, Head of the Decorative Painting Studio “Ukrainian Patterns” of the Hostomel Center for Creativity of Children and Youth of the Hostomel settlement council of the Bucha district of the Kyiv region, Hostomel, Ukraine, valentinanagotniuk@gmail.com <https://orcid.org/0009-0007-5115-3268>

Teaching Students to Decorate Household Items with Tavrian Painting in Hobby Clubs

The article reveals the features of Tavrian decorative painting as a hallmark of southern Ukraine, highlighting the symbols, colours, and meanings characteristic of this art form. Historical information is provided regarding the discovery, research, and popularization of this painting style at the national and international levels.

The author recommends teaching Tavrian painting techniques to students in general secondary and out-of-school education and guiding students aged 10–15 in decorating wooden jewellery boxes using this method.

The conclusions emphasize the importance of engaging students with this painting tradition by familiarizing them with decorative and applied artworks by renowned Ukrainian masters and creating items decorated with Tavrian designs. This is crucial for helping students appreciate the values of their region and Ukraine, with its unique decorative and applied arts centers, and for fostering national identity. The author also provides recommendations on introducing students to the art of Tavrian painting, explaining its unique characteristics, teaching them to distinguish it from other styles, and involving them in creating their own works using elements of Tavrian painting.

Keywords: *Tavrian painting, elements of Tavrian painting, hobby clubs, household items, institutions of general secondary education, institutions of out-of-school education, students.*

Стаття надійшла до редакції 12.07.2024 р.